

بررسی عوامل ژئوپلیتیکی مؤثر بر همگرایی قومی-مذهبی منطقه‌ی

جنوب شرق کشور

به منظور ایفای نقش مهم ایران در گذر از پیچ تاریخی بزرگ

رضا جهان تیغ^۱

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۰۵

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۱۵

چکیده

درک حقایق جغرافیا و توجه به ظرفیت‌های انسانی و طبیعی محیط جغرافیایی بسیار حائز اهمیت است. منطقه جنوب شرق ایران، سواحل مکران با توجه به ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی یکی از نقاط کلیدی در دریای عمان می‌باشد و به عنوان پاشنه آشیل توسعه کشورهای محصور در خشکی (آسیای میانه - روسیه و افغانستان) می‌باشد. تصور اقوام جدای از حوزه جغرافیایی و محل استقرارشان تصوری باطل است. اقوام یک سلسله امتیازات و پتانسیل‌های جدید برای کشور فراهم می‌کنند. پرسش اصلی مقاله این است که آیا توسعه سواحل مکران با توجه به ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی منطقه جنوب شرق کشور تا چه اندازه ایدر همگرایی قومی و مذهبی تاثیرگذار می‌باشد؟ هدف از انجام این پژوهش، تبیین ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی منطقه سواحل جنوب شرق و همچنین دلیل عقب ماندگی این منطقه است و در نهایت راهکارهای برون رفت از این تنگنا نیل به توسعه پایدار ارائه خواهد شد. این پژوهش از روش سوات (SWOT) استفاده شده است، نتایج تحقیق حاکی از آن است که توسعه سواحل مکران در ایجاد همگرایی قومی و مذهبی تاثیرگذار می‌باشد و کلید توسعه امنیت پایدار در منطقه و در نهایت در کشور خواهد بود.

واژگان کلیدی: ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی، سواحل مکران، امنیت پایدار، توسعه

۱ - استادیار دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

Reza.jt39@gmail.com

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران با داشتن موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی در جنوب غرب آسیا و ایفا نقش به عنوان پل ارتباطی میان کشورهای محصور در خشکی آسیای میانه و قفقاز و افغانستان و ... می‌باشد. سواحل مکران و منطقه استراتژیک سیستان به دلیل دارا بودن ظرفیت های ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک و ژئواستراتژیک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. با توجه به ظرفیت‌های بالای سواحل مکران و با تکیه بر تحولات نظام بین‌الملل می‌توان ادعان نمود با برنامه‌ریزی اصولی در این منطقه (گنج فراموش شده) زمینه‌های همگرایی قومی - مذهبی در منطقه جنوب شرق کشور فراهم نمود که در نهایت، باعث ارتقای جایگاه فراملی جمهوری اسلامی ایران در دریای عمان و خلیج فارس و تقلیل زمینه‌های تهدید حوزه‌های پیرامونی و تبدیل آنها به فرصت را افزایش داد.

اکنون که متأثر از انقلاب اسلامی، وزن ژئوپلیتیکی ج.ا.ا به شکل قابل توجهی دستخوش تغییرات اساسی شده و رشد تصاعدی آن منزلت منطقه‌ای و جهانی ویژه‌ای برای کشور به ارمغان آورده است. قدرت توسعه و امنیتی بیش از پیش نیازمند فعال‌سازی ظرفیت‌های سواحل مکران برای ایجاد امتدادهای عمیقی در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و دفاعی است تا با بهره‌گیری از آن مرکز ثقل قدرت دریایی منطقه و جهانی را به نفع منافع و آرمان‌های نظام مقدس ج.ا.ا جابجا کند و بدیهی است که چنین شرایطی کشورمان را در مجاورت تهدیدها و فرصت‌هایی راهبردی قرار می‌دهد که بی توجهی به آنها تکرار غفلتی تاریخی اما دامنه تأثیر شدیدتر و عمیق‌تر را در پی دارد و توجه به آن جبران عقب افتادگی‌های تاریخی با نرخ پیشرفتی قابل توجه را به دنبال خواهد داشت. همگرایی های مذهبی و قومی با توجه به ظرفیت های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی منطقه جنوب شرق کشور (سواحل مکران) می‌تواند ج.ا.ا.ایران را در مسیر امنیت پایدار قرار دهد. تحولات نظام بین‌الملل تأثیرات عمده‌ای بر سیاست‌های جهانی و روابط بین‌المللی داشته است. در صحنه سیاست جهانی، شاهد استراتژی‌های تازه از سوی کشورهای جهان بوده است تا بر اساس آن، این کشورها بتوانند منافع ملی خود را با توجه به ساختار جدید در نظام بین‌الملل به دست آورد. توجه به ظرفیت‌های بالقوه سواحل مکران و منطقه استراتژیک سیستان و فراهم نمودن بالفعل ظرفیت‌های فوق‌ریمینه‌های توسعه و امنیت پایدار در استان سیستان و بلوچستان و در نهایت کشور جمهوری اسلامی ایران را در پی خواهد داشت.

بر این اساس تحقق منویات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص اجرایی سازی یک راهبرد و تبدیل تهدیدات به فرصت در تحولات بین الملل (پیچ تاریخی بزرگ) با توجه به ظرفیت های ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیکی و ژئواستراتژیکی سواحل مکران (گنج فراموش شده) از جمله ضرورت های انجام این تحقیق است.

مبانی نظری

ویژگی های جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه در بخش جنوب شرقی کشور و مشتمل بر استان سیستان بلوچستان است. با مساحت ۱۸۷۵۰۲ کیلومتر مربع این استان از جنوب با دریای عمان به طول تقریبی ۲۷۰ کیلومتر مرز آبی دارد (اخباری و نامی، ۱۳۸۹: ۱۹۰). مرز طولانی آبی و خشکی استان با کشور افغانستان، پاکستان و کشور های حوزه خلیج فارس، موقعیت ویژه ای به آن بخشیده و سبب پیدایش شرایط خاص شده است (کاوایانی، ۱۳۸۹: ۲۲۵).

تقسیم بلوچستان بین ایران و هندوستان تحت سلطه انگلیس در دهه ۱۸۷۰ میلادی در پی سیاست های امپریالیستی بریتانیا صورت گرفت. بلوچستان بین ایران، پاکستان و افغانستان تقسیم شده است. از نظر وسعت منطقه بلوچستان ایران دومین منطقه بلوچ نشین است. بزرگترین و در عین حال فعال ترین شاخه بلوچ ها یعنی چهل درصد آنها در پاکستان ساکن هستند (علیپور، ۱۳۹۰: ۱۶۱).

پرسش تحقیق

پرسش اصلی

توسعه سواحل مکران با توجه به ظرفیت های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی منطقه جنوب شرق کشور (سواحل مکران) تا چه اندازه ای در همگرایی قومی و مذهبی تاثیرگذار است؟

پرسش های فرعی

- آیا عدم توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی تاثیرگذار می باشد؟
- آیا عدم توسعه سواحل مکران بر همگرایی مذهبی تاثیرگذار می باشد؟
- آیا عدم توسعه سواحل مکران بر قدرت دریایی ایران تاثیرگذار می باشد؟
- آیا عدم توسعه سواحل مکران بر ترانزیت پایدار انرژی تاثیرگذار می باشد؟
- آیا عدم توسعه سواحل مکران بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق تاثیرگذار می باشد؟

اهداف تحقیق

- ۱- تبیین ظرفیت های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی منطقه سواحل جنوب شرقی کشور و نقش آن در همگرایی قومی و مذهبی
- ۲- تبیین دلیل عقب ماندگی این منطقه با توجه به ظرفیت های جغرافیایی

پیشینه تحقیق

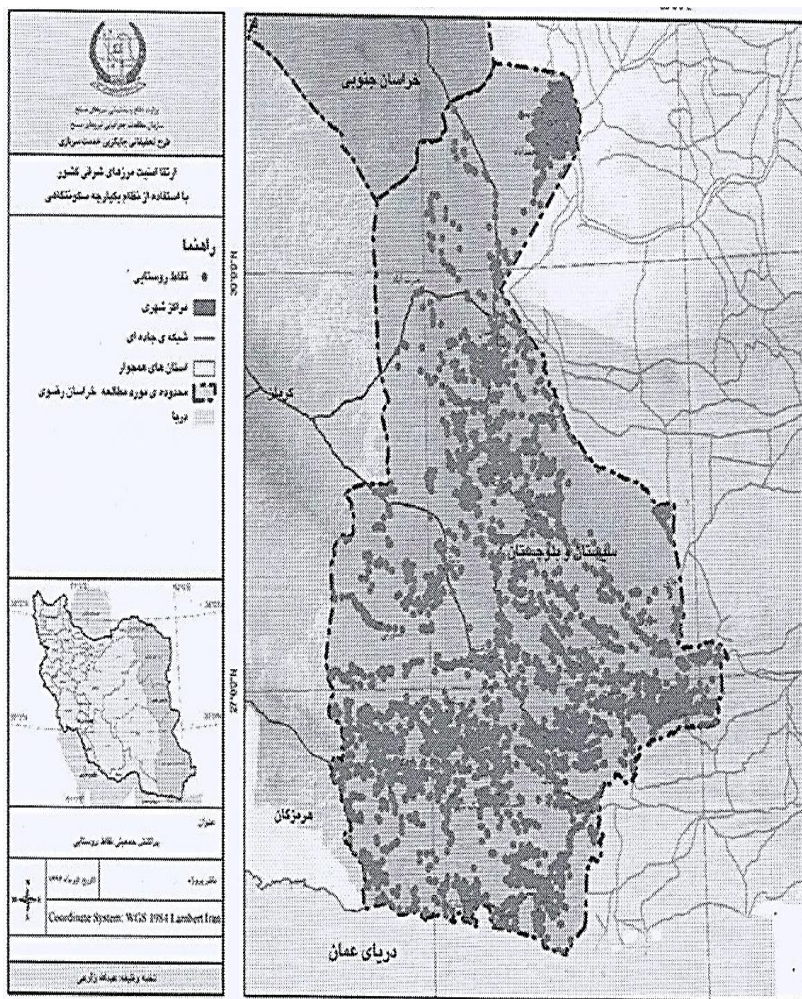
یافته های تحقیق با عنوان رابطه متقابل امنیت ناحیه ای و توسعه یافتگی فضاها ی سیاسی با تاکید بر سیستان و بلوچستان نشان می دهد که امنیت، موضوعی استنباطی است که مفهوم آن ثابت اما محتوای جغرافیایی - سیاسی آن تابع شرایط زمان و مکان تغییر می کند. در گذشته امنیت ملی بیشتر از نظر تهدید نظامی خارج از مرزها مورد توجه قرار می گرفت که مقابله با آن نیز سازوکار نظامی داشت، اما امروزه این مفهوم از حوزه تعاریف کلاسیک خود خارج شده و رابطه تنگاتنگی با توسعه یافته است. در گذشته پیشرفت و اعتلای واحدهای سیاسی با حاکمیت عقلانیت ابزاری با نگرشی محدود و تک سویه مترادف ایجاد و تداوم رشد اقتصادی در نظر گرفته می شد، اما توسعه مفهومی فراتر از رشد اقتصادی و به بیان دیگر محیط بر رشد است. این نگرش از اواخر دهه ۱۹۸۰ دچار تغییر و تحولات اساسی در مفهوم خود گردید، به گونه ای که پس از کنفرانس جهانی استکهلم، گزارش براتلند و همچنین گزارش ریودوژانیرو، در پارادایم جدید خود با عنوان توسعه پایدار، تمامی زوایای زندگی انسان را با تاکید بر عدالت اجتماعی و توزیع عادلانه منابع، مورد توجه قرار می دهد، بنابراین توسعه نابرابر در فضاها ی سیاسی یک سرزمین می تواند بستر مناسبی را برای ایجاد متغیرهای اثرگذار بر مولفه های امنیت ملی و تکوین نواحی بحرانی فراهم نماید. امروزه این تهدید بیشتر متوجه نظام های سیاسی متمرکز است که ساختار مرکز - پیرامون را شکل می دهند. این ساختارها اغلب شامل حاشیه کمتر توسعه یافته نسبت به مرکز می باشند. در ایران نیز چنین ساختاری منجر به برهم خوردن تعادل و توازن منطقه ای بین مرکز و پیرامون گردیده است و مهمتر آنکه نواحی پیرامونی منطبق بر نواحی قومی-مذهبی می باشد. در چنین شرایطی تمایزات افزایش می یابد و عامل واگرایی تقویت می گردد. با توجه به رهیافت فوق، این تحقیق با در نظر گرفتن ارتباط مستقیم میان امنیت ملی و توسعه ملی، به بررسی سطوح توسعه یافتگی استان های کشور به منظور مقایسه استان های مرزی و مرکزی با تاکید بر استان سیستان و بلوچستان پرداخته است. این تحقیق به روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از مدل تاکسونومی عددی، نشان می دهد که شکاف عمیقی میان سطح توسعه یافتگی استان سیستان و بلوچستان نسبت به دیگر نواحی وجود دارد. (اطاعت و موسوی، ۱۳۹۰)

ویژگی‌های نظام سکونتگاهی استان سیستان و بلوچستان

استان سیستان و بلوچستان با ۱۹ شهرستان بزرگترین استان کشور از نظر مساحت است. این استان برخلاف مساحت زیادش از جمعیت زیادی برخوردار نیست و به همین دلیل دارای تراکم جمعیتی کمی است. زاهدان به عنوان بزرگترین مرکز شهری استان دارای ۵۶۰ هزار نفر جمعیت است. بررسی ویژگی‌های مکانی توزیع نظام جمعیتی در سطح استان نشان می‌دهد که سکونتگاه‌های این استان بیشتر گرایش به تجمع در محدوده شرقی و جنوبی استان دارند. این امر به دلیل وضعیت و شرایط اقلیمی و محیطی منطقه و ارتباطات میان مرزی بین استان و شهرهای کشورهای همسایه است.

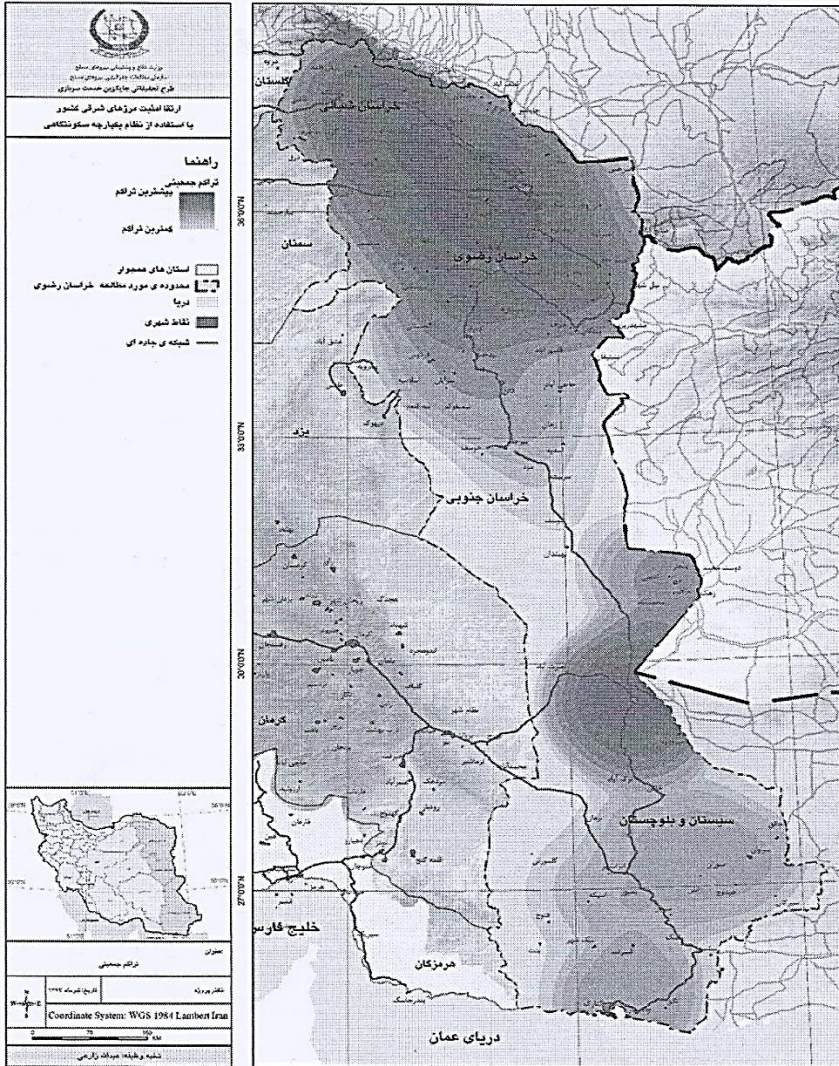
جدول ۱: ویژگی‌های زبانی و جمعیت استان سیستان و بلوچستان

منطقه	زبان	جمعیت	نام شهرستان
سیستان و بلوچستان	فارسی گویش سیستانی ، بلوچی	۵۷۵۷۳۷	زاهدان
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۴۰۰۰۰	فتوح
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۱۱۹۹۷۸	ایران‌شهر
سیستان	فارسی گویش سیستانی	۱۵۲۳۷۰	زابل
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۱۷۳۱۹۳	سراوان
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۱۲۱۵۸	سیب و سوران
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۱۴۴۸۳	نیکشهر
سیستان و بلوچستان	فارسی گویش سیستانی ، بلوچی	۹۰۲۴۵	چابهار
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۸۱۰۶	قصرقند
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۸۳۱۰	دلگان
بلوچستان	فارسی گویش سیستانی ، بلوچی	۵۷۲۹۸	خاش
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۲۳۳۹۲	سرباز
بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۶۲۷۶۵	مهرستان
سیستان و بلوچستان	فارسی ، بلوچی	۳۸۸۵۲	کنارک
سیستان و بلوچستان	فارسی گویش سیستانی ، بلوچی	۸۱۱۳	میرجاوه
سیستان	فارسی ، بلوچی	۱۴۳۲۴	زهک
سیستان	فارسی ، بلوچی	۴۵۴۶۶	نیمروز
سیستان	فارسی ، بلوچی	۴۴۳۷۶	هامون
سیستان	فارسی ، بلوچی	۷۴۲۷۳	هیرمند

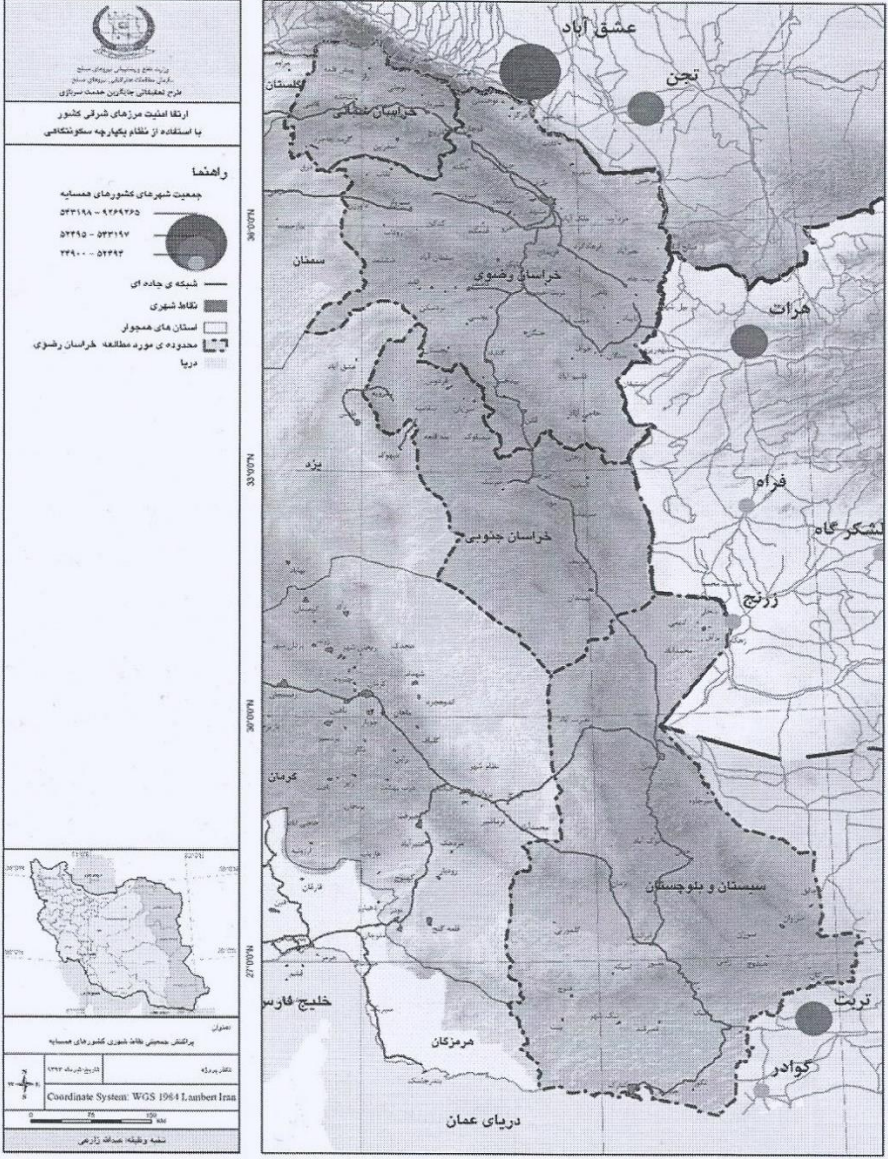

نقشه ۱: پراکنش سکونتگاه های روستایی استان سیستان و بلوچستان

بررسی عوامل ژئوپلیتیکی مؤثر بر همگرایی قومی-مذهبی منطقه‌ی جنوب شرق کشور
به منظور ایفای نقش مهم ایران در گذر از پیچ تاریخی بزرگ

نقشه ۲: تراکم جمعیتی مناطق مرزی شرق کشور

نقشه ۳: موقعیت نقاط جمعیتی کشورهای همسایه با مرزهای شرقی کشور

ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی سواحل مکران

حضور ایران با داشتن ویژگی‌های جغرافیائی منحصر به فرد با ایجاد تسهیلات سیاسی، فرهنگی. به منظور ایجاد مناطق آزاد تجاری و فراهم نمودن امکانات ترانزیت کالا و خدمات، تا حد زیادی می‌تواند از ایجاد بحران‌های مناطق شرق و جنوب شرق کشور جلوگیری نماید و چهره مراکز تجمع این منطقه استراتژیک را دگرگون نماید. این در حالی است که قدرتهای صنعتی جهان به طور اعم چه شرق و چه غرب و حتی منطقه‌ای تمام نیرو تلاش خود را معطوف به این امر نموده‌اند که با ایجاد ناامنی در این منطقه حساس استراتژیک بهر نحو ممکن از ایران امتیازاتی بگیرند (عزتی، ۱۳۹۰: ۴۳). واقعیت آن است که باید از امکانات آبی منحصر به فرد همانند بندر چابهار که در واقع در یک منطقه "خلیج در خلیج" قرار گرفته و در حال حاضر باید آن را "در یتیم" اقیانوس هند نامیده بهر جست و با پیوندهای اقتصادی، اجتماعی، امنیتی و سیاسی، اجرای قرار دادهای بین‌المللی و بین‌الدولی منطقه منزوی را به یک منطقه فعال غیر قابل جایگزین و توسعه یافته تبدیل نمود زیرا امروزه واژه امنیت و توسعه دو مفهوم غیر قابل تفکیک از یکدیگرند و ما باید اطمینان داشته باشیم تا زمانی که این منطقه به یک توسعه پایدار دست نیابد مسئله امنیتی آن از طریق نظامی نیز حل نخواهد شد. ساختار اجتماعی، فرهنگی، قبیله‌ای که در این منطقه و مناطق مجاور آن در کشورهای همسایه وجود دارد و عملکرد قدرت‌های جهان در دوران جنگ سرد و هم‌اکنون تأییدی بر این نکته است که تا زمانی که اقدامات همه‌جانبه‌ای در این مناطق صورت نگیرد برقراری امنیت جنبه‌تحمیلی و زودگذر خواهد داشت (Cordesman, 1997).

عزت‌ا. عزتی در کتاب ژئوپلیتیک در قرن ۲۱ معتقد است: استمرار امنیت و ثبات انتقال انرژی، باعث پیشرفت اقتصادی منطقه و جنوب و جنوب شرق آسیا به عنوان مرکز تولید انرژی، جنوب آسیا مرکز توزیع و جنوب شرق آسیا مرکز مصرف می‌باشد. وی ادامه می‌دهد که معیارهای اقتصاد جغرافیا به هر شکلی که ملاک قرار گیرند این سه منطقه مطرح خواهند بود و اهمیت خود را از دست نمی‌دهند. به همین دلیل ایران دقیقاً در مرکز مناطق ژئوپلیتیک فوق‌الذکر قرار دارد. این بهترین فرصت سیاسی ممکن برای جمهوری اسلامی ایران است تا بار دیگر موقعیت بخش شرقی کشور را مد نظر قرار دهد (عزتی، ۱۳۸۸). در قرن ۲۱، توانمندی اقتصادی در سطح بین‌المللی و کنترل تولید و عرضه‌ی مصرف‌کالاهای اقتصادی بسیار مهم است. مناطق ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی منطبق بر مناطقی است که دارای منابع انرژی سرشار و همچنین تولید ناخالص هنگفت می‌باشد. حال اگر

مناطق استراتژیک دوران جنگ سرد (ژئوپلیتیک) منطبق با عوامل اقتصادی (ژئواکونومی) گردد آن منطقه موقعیتی بین المللی خواهند یافت که غیر قابل جایگزین بوده و نقش محوری در تدوین استراتژی جهانی پیدا خواهد کرد (رحیم پور، ۱۳۸۴).

آمایش سرزمینی در ایران یک استراتژی کلان ملی و یا یک استراتژی ژئوپلیتیکی است که به منظور بهره گیری از همه امکانات موجود و استعدادهای انسانی داخلی و خارجی جهت توسعه اقتصادی، فرهنگی و سیاسی و با رویکرد پایدار همه جایی همه جانبه منطقه ای و فرامرزی تمرکز زد آینده پژوه تکنولوژی گرا ثبات زا صلح گرا و تجزیه پذیر و در قالب همگرایی منطقه ای و جهانی شدن صورت می پذیرد (فرجی راد، ۱۳۹۳).

اهمیت ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیک سواحل مکران

پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، نیاز کشورهای محصور در خشکی شمال شرقی ایران بیشتر احساس شد. قابلیت های این منطقه و قرار گرفتن آن در مسیر دسترسی شمال جنوب با توجه به موقعیت ایران به عنوان یک واحد جغرافیایی پیش روی این کشورها و نیاز مبرم آنها جهت دسترسی به آبهای آزاد با ظرفیتهای بالای حمل کالا و اشتغال واحدهای سیاسی شمال شرقی ایران به سواحل عمان نتایج زیر را به دنبال دارد:

تولید درآمد + اشتغال + توسعه کریدر نواحی توسعه نیافته شرق کشور + ابزار ایجاد موازنه ژئوپلیتیکی با ایجاد انفعال در رفتار همسایگان و ...

در طرح "یونیدو"، سواحل دریای عمان به عنوان نزدیک ترین راه و مسیر انتقال انرژی بین قاره ای شناخته شده است و چابهار به عنوان بزرگترین ترمینال مایع سازی قراردادهای دوجانبه ایران-ترکمنستان و ایران-هندوستان نیز اهمیت نقش ارتباطی این منطقه را مورد تاکید بیشتری قرار داده است؛ زیرا محور بندر عباس-تهران، مشهد یا کرمان-مشهد به علت طولانی بودن راه رقیب چندان نیرومندی برای دیگر محورها مانند آنچه گفته شد نیستند. ارتباطات جاده ای به عنوان مکمل مسیرهای آبی دریایی و همچنین شاه راه های ارتباط دهنده مکان های تجمع انسانی نقش برجسته ای را در توسعه مکان های جغرافیایی بر عهده دارد.

تصور اقوام جدای از حوزه جغرافیایی و محل استقرارشان تصوری باطل است. اقوام یک سلسله امتیازات و پتانسیل های جدید برای کشور فراهم می کنند. اقوام به خودی خود تهدید تلقی نمی شوند بلکه هنگامی منبع تهدید و خطر میشوند که مؤلفه های ساختاری و کارکردی دیگری در کشور

ایجاد شود که ناظر بر توزیع و توسعه‌ی نا عادلانه منابع در کشور باشد (حاجیان، ۱۳۸۰، ۱۱۱-۱۱۰).

به عقیده برژینسکی تقریباً همه کشورهای با جمعیت غالب مسلمان به نوعی با مشکلات مذهبی مواجه می‌باشند. حضور جمعیت شیعه در کرانه‌های غربی خلیج فارس برای کشورهای همجوار دو نوع مسئله ژئوپلیتیک می‌آفریند. در وهله اول در نیمه شرقی عربستان و امیرنشین‌ها یک مسئله ژئوپلیتیک عمده داخلی ایجاد می‌کند و از طرف دیگر برای این دولت‌ها مشکل ژئوپلیتیک خارجی نیز مطرح می‌باشد.

از دید دولت‌های عرب کشورهای حاشیه خلیج فارس تحولی در جهت افزایش قدرت ایران و نقش شیعیان در منطقه خاورمیانه (غرب آسیا) شکل گرفته و از منظر آنها یک هلال شیعی از لبنان تا پاکستان ایجاد شده که می‌تواند تحت هدایت جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد.

مسئله وحدت، وحدت ملی، حفظ اتحاد، این جزو وظایف ماست، خطر بزرگ این است که دو گروه شیعه و سنی را نسبت به هم بدبین می‌کنند، این خیلی خطر بزرگی است، جلوی این بدبینی را باید بگیریم. نه از آن طرف شیعیان خیال کنند که یک گروه آنچنانی که با شیعه اینجور رفتار می‌کند، این جبهه اهل تسنن است که با اینها مقابله می‌کند، نه جبهه اهل سنت تحت تاثیر حرف‌های آنها آنچه راجع به شیعه می‌گویند و تهمت‌هایی که می‌زنند و آتش افروزی‌هایی که می‌کنند قرار بگیرند. باید مراقب باشند، هم شیعه مراقب باشد و هم سنی مراقب باشد. این را بایستی در همه مناطق کشور همه بدانند، هم سنی‌ها بدانند و هم شیعه‌ها بدانند، نگذارند که این وحدتی که امروز در بین کشور هست (از بین برود) که یکی از بخش‌ها، وحدت مذاهب شیعه و سنی و وحدت اقوام است. برجسته کردن خصوصیات قومی و دمیدن در آتش قوم‌گرایی، کارهای خطرناکی است، بازی با آتش است، به این هم باید توجه بکنند. (مقام معظم رهبری ۱۳۹۲/۱۲/۱۵)

بر اساس اصل یازدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را در محورهای زیر به عنوان کدهای ژئوپلیتیکی برمی‌شمارد:

۱- تلاش در جهت حاکمیت امت واحده جهانی (مقدمه و اصل ۱۱ قانون اساسی)

۲- حمایت از مستضعفین در برابر مستکبرین

اصل یازدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز اشعار دارد:

"همه مسلمانان یک امت‌اند و دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است سیاست کلی خود را بر پایه ائتلاف و اتحاد بین الملل اسلامی قرار دهد و کوشش پیگیر به عمل آورد تا وحدت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام را تحقق بخشد."

عمق استراتژیک

ایران در سواحل و آبهای جنوب شرقی دارای عمق استراتژیک ویژه ای است، که می تواند توان کشور را در برخورد با چالش های ژئواستراتژیک ارتقاء دهد. عمق استراتژیک موجود در این منطقه می تواند باعث حل شدن چالش های ژئواستراتژیک موجود بین ایران و دیگر کشور های همجوار گردد. (حافظ نیا و رومینا، ۱۳۸۴: ۲۰-۵).

جایگاه سواحل مکران در اقتصاد مقاومتی

همانگونه که اشاره شد سواحل مکران با دارا بودن موقعیت ژئوپلیتیک از ظرفیت های بالقوه متنوع اقتصادی، بازرگانی، ترانزیتی، صنعت، کشاورزی، گردشگری و دفاعی برخوردار است و از همه مهمتر به دلیل دسترسی ارتباطات منطقه ای و بین الملل واجد کارکردهای تولید قدرت در کشور است. این اهمیت بارها از سوی مقام معظم رهبری مورد تاکید قرار گرفته است:

"ما در سالهای گذشته از سواحل طولانی دریای عمان بهره لازم و کافی نبرده ایم. ذهنمان همه اش متوجه خلیج فارس بوده، اهمیت دریای عمان از نظر ما مغفول مانده، این نگاه جدید که نگاه به دریای عمان است می تواند کارهای بزرگی را انجام دهد. این برای منطقه جنوب شرقی کشور یک موهبت است، بنابراین دولت و دستگاه های مختلف چه وزارت دفاع، چه وزارتخانه های دیگر که مرتبط با این کارند، همه باید به پیشرفت این کار کمک کنند" (بیانات مقام معظم رهبری ۱۳۸۸/۱۱/۳۰)

معظم له در یک سخنرانی دیگر چنین فرموده اند:

"سواحل گسترده جمهوری اسلامی و به ویژه ساحل دریای عمان و عقبه آن در منطقه مکران، ثروت عظیم ملی است. اگر دولت و دیگر مسئولان بت نگاه راهبردی به مناطق دریایی، به کمک بیابند، این منطقه عظیم و مهم، می تواند توانایی های بسیاری برای جمهوری اسلامی پدید آورد". (بیانات مقام معظم رهبری ۱۳۹۱/۹/۷)

طرح توسعه پایدار سواحل مکران قادر است با زدودن محرومیت ها و فراهم سازی شبکه ارتباطات مناسب، موجب خلق تقاضا، پویایی و تحرک در عرصه های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در این

منطقه شود و با ایجاد منطقه ای امن برای جذب سرمایه های داخلی و خارجی، استغال، مبارزه با قاچاق کالا و مواد مخدر و تولید امنیت پایدار را به ارمان آورد.

از دیدگاه ژئوپلیتیکی همجواری سواحل مکران با کشورهای پاکستان و افغانستان، ظرفیت های ارتباطی این سواحل به پهنه اقیانوس هند و امکان اتصال کشورهای آسیای مرکزی به دریاهای آزاد بستر مناسبی برای گسترش تعاملات منطقه ای و بین المللی فراهم نموده است. بخش قابل ملاحظه ای از عرضه و تقاضا عظیم جهانی، متوجه منطقه گسترده ای مشتمل بر آسیای مرکزی و اروپای شرقی است که ایران در مرکز توجه این مناطق می باشد، از این رو بررسی ظرفیت های داخلی و قابلیت های بالقوه بومی به منظور دستیابی به تدابیر قابل حصول برای تعامل اقتصاد منطقه ای اهمیتی اساسی دارد، چراکه با توجه به نیاز کشورهای محصور در خشکی چون کشورهای آسیای مرکزی به آب های آزاد این سواحل فرصت های مناسبی را در راستای توسعه مناسبات بین المللی و جذب سرمایه برای تولید در منطقه جنوب شرق کشور دارد. واقعیت آن است که حجم بزرگی از مبادلات جهانی کالا و انرژی متوجه این منطقه است، بنابراین دسترسی به آبهای آزاد و مسیرهای کوتاه ایمن و ارزان، برای کشورهای منطقه به ویژه کشورهای آسیای میانه که محصور در خشکی هستند از دیگر ابعاد اهمیت سواحل مکران است، از این رو توسعه سواحل مکران به ویژه ظرفیت های بندر چابهار و شبکه های ارتباطی منتهی به چابهار، پاسخگوی این نیازهای گسترده است که با توجه به راهبرد کلان اقتصادی مقاومتی، انتظار بر آن است که دولتمردان با نگاه درون زا و توجه به استعداد و ظرفیت های داخلی در مسیر تولید قدرت و شکوفایی اقتصادی گام برداشته تا منافع عظیمی را برای ملت ایران تحصیل نمایند. بدون شک با اتکا به راهبرد اقتصاد مقاومتی و با تکیه بر توان و ظرفیت های داخلی می توان در مقابل ترفندهای پسابرجامی دولت آمریکا مقابله نمود و راه هرگونه اختلال در نظام اقتصادی کشور را مسدود نمود، بنابراین از جنبه مولفه های بین المللی، سواحل مکران به عنوان یکی از دروازه های تجارت منطقه ای می تواند با اهتمام دولتمردان در مسیر توسعه پایدار نقش محوری خود را در خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند بازیابی کند و جمهوری اسلامی ایران به اعتبار همین ظرفیت های ملی و بهره گیری از فرصت های فراوان ناشی از سیاست های اقتصاد مقاومتی در حجم عظیم مبادلات کالا و ترانزیت انرژی جهانی و آثار گسترده توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی سهم گردد و منافع ملی را تامین نماید. در این راستا می توان اقدام های زیر را نیز مد نظر قرار داد:

۱- تراکم جمعیت در سواحل مکران معادل ۱۰ درصد میانگین تراکم جمعیت کشور در سایر مناطق است و نرخ رشد شهرنشینی در این سواحل به شدت پایین است. به منظور گسترش و جذب جمعیت، می توان شهرک هایی برای خانواده های نظامی، کارکنان صنایع و کارخانه ها ساخت.

۲- بهبود وضع اشتغال و کسب و کار تاکنون محدود به چابهار و کنارک و عمدتاً بخش خدمات و صید و صیادی بوده است. برای بهبود بیشتر معیشت و اشتغال می توان بنادر تخلیه و بارگیری، اسکله ها و انبارها را گسترش داد.

۳- بخشی از اشتغال ساحل نشینان و پسرکرانه های آن در حوزه کشاورزی است. در غرب این سواحل و نزدیک به هرمزگان وضع نسبی مناسبی در کشاورزی دیده می شود اما مشکل اصلی هنوز کم آبی است که با ایجاد تاسیسات آب شیرین کن حداقل قابل استفاده برای امور کشاورزی، پاکسازی و ترمیم چاه های موجود می توان تا حدودی کشاورزی را رونق بخشید.

۴- برای تحقق اقتصاد مقاومتی باید ارزش افزوده ایجاد کرد که یکی از توان های محیطی پسرکرانه های مکران منابع غنی معدنی است که متأسفانه به علت ضعف فناوری داخلی به صورت خام صادر می شود در حالی که می توان با توان و استعداد نخبگان صنعتی دانشگاه ها الگوی بومی را طراحی و وارد چرخه تولید کرد.

۵- از ظرفیت بندر چابهار در حال حاضر تنها ۱۵ درصد استفاده شده که بسیار ناچیز است و انتظار می رود با فعال شدن مسیر شمال-جنوب از طریق چابهار، مجموع کالاهای ترانزیتی ایران به بیش از ۵۰۰ میلیون تن در سال افزایش پیدا کند با این حال باید تعداد اسکله ها و میزان صادرات غیرنفتی و تولیدات پتروشیمی های همین سواحل به بازارهای مصرف افزایش یابد.

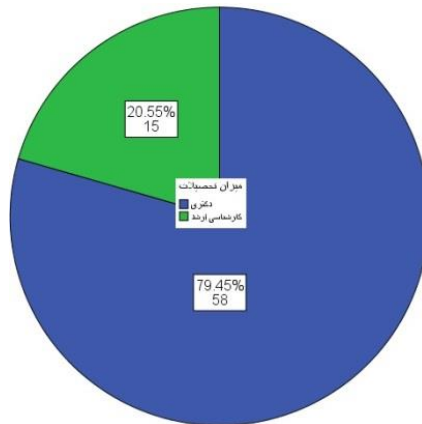
تجزیه و تحلیل

در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده های جمع آوری شده از طریق پرسشنامه به تعداد ۷۳ نفر، از دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شده است. در بخش آمار توصیفی با استفاده از جدول های فراوانی و توصیفی، به توصیف داده های تحقیق می پردازیم و در بخش آمار استنباطی نیز از آزمون های مناسب آماری استفاده میکنیم. در زیر نمودار فراوانی مربوط به میزان تحصیلات پاسخگویان ثبت شده است.

جدول ۲: فراوانی جامعه‌ی آماری تحقیق

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کارشناسی ارشد	۱۵	۲۰/۵	۲۰/۵
دکتری	۵۸	۷۹/۵	۱۰۰
کل	۷۳	۱۰۰	

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، تقریباً ۸۰ درصد پاسخگویان دارای مدرک دکتری بوده و مابقی افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد بوده‌اند. در زیر نمودار دایره‌ای مربوط به جدول فوق رسم شده است.

نمودار ۱: نمودار دایره‌ای میزان تحصیلات پاسخگویان

سواحل مکران

شاخص‌هایی که برای مولفه‌ی سواحل مکران بررسی شده‌اند عبارت از تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی، همگرایی مذهبی، قدرت دریایی ایران، امنیت پایدار منطقه جنوب شرق و ترانزیت پایدار انرژی می‌باشد. در جدول زیر فراوانی مربوط به این ۵ عامل و میزان تاثیر آنها بیان شده است.

جدول ۳: جدول فراوانی نقش شاخص‌های مولفه سواحل مکران

عامل	نقش عامل			
	ضعف	قدرت	تهدید	فرصت
فراوانی	۴۵	۱	۲۷	۰

۰	۳۷	۱.۴	۶۱.۶	درصد	تاثیر گذاری عدم توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی
۰	۲۸	۳	۴۲	فراوانی	تاثیر گذاری عدم توسعه سواحل مکران بر همگرایی مذهبی
۰	۳۸.۴	۴.۱	۵۷.۵	درصد	
۰	۲۹	۱	۴۳	فراوانی	تاثیر گذاری عدم توسعه سواحل مکران بر قدرت دریایی ایران
۰	۳۹.۷	۱.۴	۵۸.۹	درصد	
۰	۳۱	۱	۴۱	فراوانی	تاثیر گذاری عدم توسعه سواحل مکران بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق
۰	۴۲.۵	۱.۴	۵۶.۲	درصد	
۰	۲۱	۱	۵۱	فراوانی	تاثیر گذاری عدم توسعه سواحل مکران بر ترانزیت پایدار انرژی
۰	۲۸.۸	۱.۴	۶۹.۸	درصد	

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، نقش هر پنج عامل در ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است.

جدول ۴: جدول فراوانی میزان تاثیر شاخص های مولفه سواحل مکران

میزان تاثیر					عامل	
خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
۰	۳	۱۰	۲۱	۳۹	فراوانی	تاثیر گذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی
۰	۴.۱	۱۳.۷	۲۸.۸	۵۳.۴	درصد	
۶	۴	۱۶	۲۳	۲۴	فراوانی	تاثیر گذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی مذهبی
۸.۲	۵.۵	۲۱.۹	۳۱.۵	۳۲.۹	درصد	
۰	۱	۷	۲۵	۴۰	فراوانی	تاثیر گذاری توسعه سواحل مکران بر قدرت دریایی ایران
۰	۱.۴	۹.۶	۳۴.۲	۵۴.۸	درصد	
۰	۰	۵	۳۳	۳۵	فراوانی	تاثیر گذاری توسعه سواحل مکران بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق
۰	۰	۶.۸	۴۵.۳	۴۷.۹	درصد	
۰	۲	۷	۳۱	۳۳	فراوانی	

۴۵.۲	۴۲.۵	۹.۶	۲.۷	۰	درصد	تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر ترانزیت پایدار انرژی
------	------	-----	-----	---	------	---

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، بیش از ۸۲ درصد پاسخگویان معتقد بوده‌اند که میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی، در حد زیاد یا خیلی زیاد می‌باشد. همچنین بیش از ۶۴ درصد پاسخگویان معتقد بوده‌اند که میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی مذهبی، در حد زیاد یا خیلی زیاد می‌باشد. افزون بر این ۸۹ درصد پاسخگویان معتقد بوده‌اند که میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر قدرت دریایی ایران، در حد زیاد یا خیلی زیاد می‌باشد. همچنین بیش از ۹۳ درصد پاسخگویان معتقد بوده‌اند که میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق، در حد زیاد یا خیلی زیاد می‌باشد و در نهایت بیش از ۸۹ درصد پاسخگویان معتقد بوده‌اند که میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر ترانزیت پایدار انرژی، در حد زیاد یا خیلی زیاد می‌باشد.

بررسی پایایی پرسشنامه

برای بررسی پایایی پرسشنامه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده می‌شود. مقادیر بالای ۰.۷ برای این ضریب بیانگر پایایی بالا و مقادیر بین ۰.۵ تا ۰.۷ این ضریب، بیانگر پایایی مورد قبول می‌باشد. منظور از پایایی پرسشنامه این است که اگر ابزار اندازه‌گیری را در یک فاصله زمانی کوتاه چندین بار و به گروه واحدی از افراد بدهیم، نتایج حاصل نزدیک به هم باشد، به عبارت دیگر "همبستگی میان یک مجموعه از نمرات و مجموعه دیگری از نمرات در یک آزمون معادل که به صورت مستقل بر یک گروه آزمودنی بدست آمده است" چقدر است، بنابراین در پرسشنامه تحقیق، این مفهوم باید برای قسمت "میزان اهمیت یا تاثیر عوامل" بررسی شود.

در زیر جدول مربوط به مبحث آورده شده است.

جدول ۵: ضریب آلفای کرونباخ

متغیر	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
میزان اهمیت یا تاثیر	۳۵	۰.۹۴۵

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، پایایی پرسشنامه در حد بالا گزارش شده است.

آزمون نرمال بودن داده ها

برای بررسی نرمال بودن متغیرها از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده می کنیم. فرض صفر در آزمون نرمال بودن، نرمال بودن متغیرهاست. بنابراین اگر فرض صفر در سطح ۰.۰۵ رد نشود (مقدار معنی داری بیشتر از ۰.۰۵ باشد) نتیجه می شود که داده های مربوط به متغیر آزمون شده، از توزیع نرمال پیروی می کنند و فرض نرمال بودن را زیر سوال نمی برند. همچنین اگر فرض صفر در سطح ۰.۰۵ رد نشود (مقدار معنی داری کمتر از ۰.۰۵ باشد) نتیجه می شود که داده های مربوط به متغیر آزمون شده، از توزیع نرمال پیروی نمی کنند و داده ها نرمال نیستند. اهمیت بررسی نرمال بودن داده ها در این امر است که انتخاب آزمون پارامتری یا ناپارامتری بسته به نرمال بودن یا نبودن داده ها دارد. به این ترتیب که اگر داده ها از توزیع نرمال پیروی کنند، آنگاه برای بررسی فرضیه ها می توان از آزمون های پارامتری استفاده کرد و در غیر اینصورت باید از آزمون های ناپارامتری استفاده کرد.

در پرسشنامه تحقیق نرمال بودن متغیر "میزان اهمیت یا تاثیر عوامل" را مورد بررسی قرار می دهیم. برای این منظور، نرمال بودن پاسخ های داده شده به هریک از عوامل را آزمون می کنیم. در زیر جدول مربوط به این آزمون برای ۳۵ عامل آورده شده است.

جدول ۶: نرمال بودن پاسخ های داده شده

۰.۰۰۱	۷۳۶.۲	توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی قومی تاثیرگذار می باشد؟
۰.۰۰۱	۹۱۸.۱	توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی مذهبی تاثیرگذار می باشد؟
۰.۰۰۱	۸۵۶.۲	توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر قدرت دریایی ایران تاثیرگذار می باشد؟
۰.۰۰۱	۶۳۵.۲	توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق تاثیرگذار می باشد؟
۰.۰۰۱	۳۳۹.۲	توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر ترانزیت پایدار انرژی تاثیرگذار می باشد؟

آزمون فریدمن

در ادامه باید بررسی کرد که آیا بین عوامل اولویت بندی وجود دارد یا خیر؟ در واقع باید بررسی شود که کدام عوامل از درجه اهمیت بالاتری برخوردار هستند. برای این منظور از آزمون فریدمن استفاده شد. فرض صفر در این آزمون عدم وجود اختلاف در بین عوامل است و اگر این فرض در سطح ۰.۰۵ رد شود، نتیجه خواهیم گرفت که در بین عوامل اولویت بندی وجود دارد و برخی از عوامل هستند که از اولویت بیشتری برخوردار هستند. در ادامه جدول مربوط به این آزمون آورده شده است.

جدول ۷: آزمون فریدمن

تعداد	کای-اسکوئر	Df	Asymp. Sig
۷۳	۲۴۵.۵۰۳	۳۴	۰.۰۰۱

با توجه به جدول بالا مشاهده می شود که فرض عدم وجود اختلاف در عوامل در سطح ۰.۰۵ رد شده است و در نتیجه در بین نقش عوامل ژئوپلیتیکی، ژئواستراتژیک، ژئوکالچر و ژئوآکونومیک در تحولات سریع نظام بین الملل اولویت بندی وجود دارد. برای اینکه در بایم کدام عوامل از اولویت بندی بیشتری برخوردار هستند، باید از میانگین رتبه ها استفاده کنیم. جدول مربوط به این موضوع در زیر ارائه شده است.

جدول ۸: میانگین رتبه ها

عامل	میانگین رتبه ها	اولویت
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی قومی تاثیرگذار می باشد؟	۴۶.۱۹	۹
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی مذهبی تاثیرگذار می باشد؟	۱۲.۱۴	۳۳
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر قدرت دریایی ایران تاثیرگذار می باشد؟	۱۱.۲۰	۶
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق تاثیرگذار می باشد؟	۰۴.۲۰	۷
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر ترانزیت پایدار انرژی تاثیرگذار می باشد؟	۱۸.۳۵	۱۹

جدول ۹: آزمون اختلاف میانگین با عدد ۳

عامل	میانگین	Sig(2-Tailed)	نتیجه
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی قومی تاثیرگذار می باشد؟	۳۲.۴	۰.۰۰۱	عامل موثر است
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی مذهبی تاثیرگذار می باشد؟	۳۱.۷۵	۰.۰۰۱	عامل موثر است
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر قدرت دریایی ایران تاثیرگذار می باشد؟	۴۲.۴	۰.۰۰۱	عامل موثر است
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق تاثیرگذار می باشد؟	۴۱.۴	۰.۰۰۱	عامل موثر است
توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر ترانزیت پایدار انرژی تاثیرگذار می باشد؟	۴.۳	۰.۰۰۱	عامل موثر است

با توجه به جدول فوق نتایج زیر حاصل می شوند:

۱. توسعه سواحل مکران تا حد زیادی بر همگرایی قومی تاثیرگذار است.
۲. توسعه سواحل مکران تا حد زیادی بر همگرایی مذهبی تاثیرگذار است.
۳. توسعه سواحل مکران تا حد زیادی بر قدرت دریایی تاثیرگذار است.
۴. توسعه سواحل مکران تا حد زیادی بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق تاثیرگذار است.
۵. توسعه سواحل مکران تا حد زیادی بر ترانزیت پایدار انرژی تاثیرگذار است.

تعیین نقش عوامل

در این مرحله مشخص می شود که هر یک از این ۳۵ عامل چه نقشی (فرصت، تهدید، قوت، ضعف) دارند. برای این منظور از جدول های فراوانی تاثیر این عوامل استفاده خواهد شد. به این ترتیب که اگر عاملی در یکی از نقش ها بیش از نیمی از نظرات (۳۷ نفر) را دارا باشد، برای آن عامل، نقش مورد نظر، در نظر گرفته می شود. در زیر جدول فراوانی تاثیر این عوامل بیان شده است.

جدول ۱۰: آزمون اختلاف میانگین با عدد ۳

عامل	ضعف	قوت	تهدید	فرصت	نقش عامل
عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی قومی تاثیرگذار می باشد؟	۴۵	۱	۲۷	۰	ضعف
عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی مذهبی تاثیرگذار می باشد؟	۴۲	۳	۲۸	۰	ضعف
عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر قدرت دریایی ایران تاثیرگذار می باشد؟	۴۳	۱	۲۹	۰	ضعف
عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق تاثیرگذار می باشد؟	۴۱	۱	۳۱	۰	ضعف
عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر ترانزیت پایدار انرژی تاثیرگذار می باشد؟	۵۱	۱	۲۱	۰	ضعف

جدول ۱۱: فرصت ها، تهدیدها، قوت ها و ضعف ها

ماتریس ارزیابی عوامل داخلی IFE			
ضعف (W)			
۰.۱۴۸	۲	۰.۰۷۴	عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی قومی تاثیرگذار می باشد؟
۰.۱۳۲	۲	۰.۰۶۶	عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر همگرایی مذهبی تاثیرگذار می باشد؟
۰.۰۵۸	۱	۰.۰۵۸	عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر قدرت دریایی ایران تاثیرگذار می باشد؟
۰.۰۴۶	۱	۰.۰۴۶	عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق تاثیرگذار می باشد؟
۰.۰۵۴	۱	۰.۰۵۴	عدم توسعه سواحل مکران تا چه اندازه ای بر ترانزیت پایدار انرژی تاثیرگذار می باشد؟

با تجزیه و تحلیل داده های میدانی میزان تاثیر توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی بیانگر این مطلب است. میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی در حد زیاد یا خیلی زیاد می باشد و عدم توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است و همچنین میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی مذهبی در حد زیاد یا خیلی زیاد و عدم توسعه سواحل مکران بر همگرایی مذهبی ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است. افزون بر این میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر قدرت دریایی در حد زیاد یا خیلی زیاد می باشد و عدم توسعه سواحل مکران بر قدرت دریایی ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است. همچنین میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق در حد زیاد و خیلی زیاد می باشد. عدم توسعه سواحل مکران بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق این عامل ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است و در نهایت میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر ترانزیت پایدار انرژی در حد زیاد و خیلی زیاد می باشد و عدم توسعه سواحل مکران بر ترانزیت پایدار انرژی در ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است.

نتیجه گیری

تحولات ژئوپلیتیکی جهانی و منطقه ای سبب شکل گیری شرایطی ناپایدار در منطقه شده است که تهدیدات و ظرفیت های را برای جمهوری اسلامی ایران در سواحل جنوب شرق کشور متصور کرده است. براساس یافته های تحقیق و تجزیه و تحلیل داده های میدانی، کتابخانه ای و اسنادی، توسعه سواحل مکران با توجه به ظرفیت های ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیک منطقه جنوب شرق (سواحل مکران) می تواند موجب همگرایی قومی و مذهبی در منطقه جنوب شرق ... تاثیرگذار در امنیت منطقه خواهد شد. همچنین همان گونه که در جدول ۴ و ۵ قید گردیده است، ۸۲ درصد از متخصصین و صاحب نظران عدم توسعه سواحل مکران در همگرایی قومی را ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است. میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی قومی در حد زیاد و خیلی زیاد می باشد. عدم توسعه سواحل مکران بر همگرایی مذهبی ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است و میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر همگرایی مذهبی در حد زیاد یا خیلی زیاد است.

افزون بر این عوامل، عدم توسعه سواحل مکران بر قدرت دریایی ایران ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است و همچنین میزان تاثیرگذاری توسعه سواحل مکران بر قدرت دریایی ایران در حد زیاد و خیلی زیاد می باشد و عدم توسعه ترانزیت پایدار انرژی در ابتدا ضعف و سپس تهدید شناخته شده است و میزان تاثیرگذاری آن در حد زیاد و خیلی زیاد است.

پیشنهاد و راهکار

۱. تلاش در جهت بهبود همگرایی قومی
۲. تلاش در جهت بهبود همگرایی مذهبی
۳. بهره گیری از توسعه بین المللی برای ارتقای همگرایی مذهبی منطقه
۴. مد نظر قرار دادن تحولات افغانستان و پاکستان با هوشیاری و آگاهی (چرا که بستر فعالیت وهابیون در این دو کشور فراهم می باشد)
۵. اشراف اطلاعاتی بر نفوذ تفکرات وهابی در بین جوانان و علمای اهل سنت غرب و شرق کشور و تشکیل جلسات مستمر و دعوت از علمای اهل سنت در سمینارها و همایش ها در خصوص وحدت به مناسبت های مختلف.

منابع فارسی

۱. اخباری، محمد و نامی، محمدحسن، ۱۳۸۸. جغرافیای مرز با تاکید بر مرزهای ایران، تهران، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
۲. ازغندی، سید علیرضا، ۱۳۷۴. مسائل نظامی و استراتژیک معاصر، تهران، سمت.
۳. اطاعت، جواد و موسوی، سیده زهرا، ۱۳۹۰. "رابطه متقابل امنیت ناحیه ای و توسعه یافتگی فضاهاى سیاسى با تاکید بر سیستان و بلوچستان"، فصلنامه ژئوپلیتیک، شماره ۲۱.
۴. حاجیانى، ابراهیم، ۱۳۸۰. "مسئله وحدت ملی و الگوی سیاست قومی در ایران"، گاهنامه انجمن جامعه شناسی، شماره ۳.
۵. حافظنیا، محمدرضا و رومینا، ابراهیم، ۱۳۸۴. "تحلیل ظرفیت های ژئوپلیتیک سواحل جنوب شرق ایران در راستای منافع ملی (فضای مورد غفلت)"، فصلنامه جغرافیای و توسعه، شماره ۶.
۶. رحیم پور، علی، ۱۳۸۴. نقش مناطق ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی، تهران.
۷. عزتی، عزت الله، ۱۳۹۰. جغرافیای استراتژیک ایران جلد سوم، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
۸. عزتی، عزت الله، ۱۳۸۸. ژئوپلیتیک در قرن بیست و یکم، تهران، نشر سمت.
۹. عزتی، عزت الله، ۱۳۸۶. نظریه های جدید جغرافیای سیاسی، تهران، نشر قومس.
۱۰. عزتی، عزت الله، ۱۳۸۹. ژئواستراتژی قرن ۲۱، تهران، انتشارات سمت.
۱۱. علیپور، علی، ۱۳۹۰. "سنجش عوامل واگرایی ژئوپلیتیکی بین ایران و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و راهبردهای مقابله"، مجله سیاست دفاعی.
۱۲. کاویانی راد، مراد، ۱۳۸۹. ناحیه گرایی در ایران از منظر جغرافیای سیاسی، پژوهشکده مطالعات راهبردی ایران.
۱۳. فرجی راد، عبدالرضا، ۱۳۹۳. تحولات ژئوپلیتیکی همگرایی اتحادیه چهار دریا ها با تاکید بر امنیت منطقه.

۱۴. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۱۵. جهان تیغ، رضا، ۱۳۹۵. تبیین پیچ تاریخی بزرگ در تحولات سریع نظام بین الملل و ضرورت بهره گیری از آن در توسعه سواحل جنوب کشور (با تاکید بر سواحل مکران)، رساله دکتری با هدایت اساتید راهنما دکتر عبدالرضا فرجی راد و دکتر حبیب الله سیاری و استاد مشاور دکتر رحیم سرور، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.

انگلیسی

1. Anthony H., 1997. The lessons of Modern war, Westview Press, New York.